

РЕЦЕНЗІЯ

на монографію В.К. Антошкіної на тему: «Юридичне тлумачення: теоретико-прикладні аспекти»

ЛОСИХІН О.М. - доктор юридичних наук, професор, Заслужений економіст України, професор кафедри теорії держави і права та конституційного права Міжрегіональної академії управління персоналом

Монографія «Юридичне тлумачення: теоретико-прикладні аспекти» підготовлена кандидатом юридичних наук, доцентом, доцентом кафедри теорії, історії права і держави та конституційного права ТОВ «Бердянський університет менеджменту і бізнесу» Антошкіною Валерією Костянтинівною.

Вивчення юридичного тлумачення безпосередньо пов'язано із зародженням і розвитком науки про право, а сама тема тлумачення в праві – багатоаспектна, складна. Важливість дослідження питань юридичного тлумачення не викликає сумнівів, оскільки реалізація правових приписів неможлива без точного розуміння їх змісту. Основні підходи до здійснення правоінтерпретаційної діяльності залежать від розумінням сутності права, зумовлюються приналежністю країни до тієї чи іншої правової сім'ї, розвиваються і удосконалюються разом з еволюцією держави і права. Сучасний розвиток правової системи нашої держави, стрімке оновлення законодавства, розширення сфери правового регулювання суспільних відносин активізують необхідність переосмислення сформованих за останні півстоліття вихідних положень стосовно механізмів з'ясування змісту та роз'яснення нормативних приписів. Результатом таких досліджень має стати не просто вироблення наукової концепції тлумачення в праві, яка акумулюватиме найкращі надбання світової юридичної думки, а й, що не менш важливо, рекомендацій стосовно вирішення проблем інтерпретаційної практики, чим актуалізується зазначене монографічне дослідження.

У цілому, як видно з аналізу тексту рецензованої праці, монографія В.К. Антошкіної є одним з комплексних і системних досліджень, спрямованих на осмислення феномену юридичного тлумачення та визначення проблемних моментів правоінтерпретаційної діяльності для вирішення завдань юридичної практики.

За своєю структурою монографічне дослідження складається із п'яти розділів, 18 підрозділів, які логічно пов'язані між собою.

У першому розділі авторка монографії привернула увагу наукової громадськості до теоретичних, історичних, компаративних та герменевтичних аспектів юридичного тлумачення. На підставі проведеного аналізу праць учених вона дійшла висновку, що в сучасній українській правовій літературі відносно не багато робіт, присвячених загальним питанням правової інтерпретації. Такий висновок, який підтверджується рецензентом, свідчить про те, що монографічне дослідження В.К. Антошкіної сприятиме виробленню єдиних концептуальних підходів до розуміння юридичного тлумачення та його складових. Авторка аналізує історичні умови становлення та розвитку юридичного тлумачення та зазначає, яким чином накопичений значний теоретичний доробок в цих питаннях впливає на формування державою Україна механізмів інтерпретації норм права. Досліджуючи в хронологічному порядку роботи сучасних українських правознавців, вона прослідковує, як саме змінювалися підходи до юридичного тлумачення за останні тридцять років, які саме його аспекти викликали найбільшу ціка-

вість вчених, що дозволило виявити ті моменти, які потребують додаткового вивчення та опрацювання. Крім того дослідниця у роботі аналізує та надає характеристику принципів, підстав, особливостей, мети, функцій юридичного тлумачення без яких неможливо розкрити його сутність.

У другому розділі В.К. Антошкіна висвітлює галузеві та лінгво-стилістичні особливості юридичного тлумачення. Авторкою обґрунтовується необхідність визначення і врахування особливостей публічних і приватних галузей права у процесі юридичного тлумачення. Оскільки, на її думку, аналіз вітчизняних наукових джерел показує, що більшість праць по дослідженню галузевої специфіки досліджуваної проблематики присвячена вивченню вказаного питання в рамках публічних галузей права, то в роботі вона зосереджує увагу на особливостях тлумачення в системі приватного права та окреслює такі його особливості, що є визначальними для тлумачення та мають враховуватися інтерпретаторами для встановлення точного змісту правових приписів.

Третій розділ «Об'єктивні та суб'єктивні складові юридичного тлумачення: поняття, значення, взаємозв'язки» дозволяє розглянути досліджувану проблему в більш практичній площині. Авторка переосмислює підходи до розуміння об'єктів юридичного тлумачення, теоретичні основи класифікації суб'єктів юридичного тлумачення. В.К. Антошкіна порівнює підходи, що склалися в теорії права, до зазначених складових юридичного тлумачення та визначає, яке вони знайшли вираження у чинному законодавстві. Заслужують на увагу положення роботи щодо взаємозв'язку і взаємного впливу різних видів тлумачення за суб'єктами здійснення. Наведені в роботі досвід і специфіка тлумачення судами окремих країн, а також міжнародними судовими інституціями, дозволить збагатити вітчизняну юридичну науку та осучаснити певні підходи до вказаних питань як осіб, що застосовують правові норми, так і осіб, які творять нові закони.

Четвертий розділ присвячено загальнотеоретичній характеристиці результатів юридичного тлумачення, під якими авторкою розуміється установлення однозначного розуміння сенсу об'єкту інтерпретації або ж видані в підсумку акти тлумачення. Важливе

питання, що було досліджено в рамках даного розділу – законодавча урегульованість правомочностей окремих міністерств та інших державних відомств займатися інтерпретаційною діяльністю і видавати в межах своєї компетенції інтерпретаційні акти. На основі здійсненого аналізу вироблено і запропоновано науково обґрунтовані рекомендації з метою впровадження в чинне законодавство щодо визначення кола суб'єктів інтерпретаційної діяльності і можливості видання ними інтерпретаційних актів задля забезпечення дотримання прав і законних інтересів усіх суб'єктів правовідносин та досягнення одноманітності, об'єктивності, нормативної заданості та логічної визначеності інтерпретаційної практики.

Завершує монографію п'ятий розділ «Теоретичні та практичні питання техніки юридичного тлумачення та шляхи її удосконалення: вітчизняний та закордонний досвід», у якому розглянуто механізм та інструментарій правоінтерпретаційної діяльності. Чільне місце відводиться розгляду юридико-технічних проблем тлумачення правочинів із використанням як вітчизняного, так і закордонного досвіду. Авторка наводить класифікацію правоінтерпретаційних помилок та визначає причини їх виникнення. Також висвітлює шляхи удосконалення техніки юридичного тлумачення та уникнення інтерпретаційних помилок, зокрема через формування уніфікованих правил для вказаної діяльності із їх законодавчим закріпленням.

Звичайно, не всі пропозиції й думки авторки є незаперечними, деякі з них є спірними та дискусійними. Однак наукові підходи, рівень аргументації, методологія вирішення наукових завдань, форма викладу матеріалу відповідають сучасному рівню розвитку української юридичної науки.

У цілому ж, можна стверджувати, що монографія В.К. Антошкіної «Юридичне тлумачення: теоретико-прикладні аспекти» є оригінальним, системним й комплексним дослідженням, яке має теоретико-практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані в навчальному процесі при викладанні дисциплін «Теорія держави і права», «Порівняльне правознавство», «Методологія правових досліджень та методика викладання права», «Основи нормопроекування та юридичної техніки».